

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2025-03-27

Ärendenummer GSF-2025-00665

Handläggare

Helen Svelid, Julia Theander

E-post fornamn.efternamn@grundskola.goteborg.se

Revidering av regler för skolplacering

Förslag till beslut

I grundskolenämnden,

Grundskolenämnden antar reviderat dokument *Grundskolenämndens regler för skolplacering i förskoleklass, grundskola och anpassad grundskola*, enligt förvaltningens tjänsteutlåtande daterat 2025-03-27. Förändringen gäller från och med 1 juli 2025.

Sammanfattning

Grundskoleförvaltningen gör årligen en aktualitetsprövning av regelverket för skolplacering i förskoleklass, grundskola och anpassad grundskola. Regelverket föreslås revideras för anpassad grundskola så att kriteriet relativ närhet går före absolut närhet vid urval.

Förvaltningen vill i samband med revideringen utöka antalet skolbytesperioder från två per år till fyra per år. Förslaget innebär att elever i Göteborgs Stad, oavsett placering i fristående eller kommunal regi, ska kunna ansöka om att få byta skola två gånger per termin.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Förslaget väntas bidra till ökad likvärdighet för elever i Göteborgs Stad. Bedömningen är att förslaget till reviderat regelverk också ökar förutsägbarheten och ger mer kontinuitet för elever och vårdnadshavare gällande när skolbyten kan göras under året. Likaså ger nya urvalskriterier för anpassad grundskola en mer likvärdig hantering för alla skolplaceringar i Göteborg.

Enligt skollagen ska barnets bästa vara utgångspunkt i all skolverksamhet. Alla elever och barn har samma rätt till en likvärdig utbildning. Enligt skollagens reglering om placering vid skolenhet tas barnets rätt till vara genom vårdnadshavare som har möjlighet att lämna in önskemål om skolplacering. Utöver barnens rätt till en likvärdig utbildning görs ett antal avvägningar utifrån den enskilde elevens rättigheter och en avvägning av vad som blir en bra helhetslösning för alla elever. Det innebär att barnperspektivet för en

elev inte nödvändigtvis är detsamma som barnperspektivet för en större elevgrupp eller en annan enskild elev.

Grundskoleförvaltningen behöver göra en prioritering av olika rättigheter så snart som det finns fler sökande till en skola än vad det finns plats för. Ur ett barnrättsperspektiv är det därför viktigt att grundskoleförvaltningen säkerställer att alla elever och vårdnadshavare ska ha likvärdiga möjligheter att söka en plats på en viss skolenhet och erbjudas plats utifrån en objektiv, saklig och icke-diskriminerande prioriteringsordning.

Genom beskrivna resonemang bedöms detta vara ett beslut där barnets bästa, i enlighet med 1 kapitlet 10 § skollagen, har varit utgångspunkt.

Samverkan

Information på särskild samverkansgrupp (SSG) den 7 april.

Information på förvaltningens samverkansgrupp (FSG) den 14 april.

Bilagor

1. Grundskolenämndens regler för skolplacering i förskoleklass, grundskola och anpassad grundskola (ändringar markerade i rött)

Ärendet

Grundskolenämnden har att besluta om förvaltningens förslag till förändrade urvalskriterier för anpassad grundskola samt förslag på att utöka antalet skolbytesperioder under året.

Beskrivning av ärendet

Rättslig reglering

I skollagen (2010:800) finns bestämmelser som reglerar hur skolplaceringar ska gå till (9 kap. 15 §, 10 kap. 30 §, 11 kap. 29 §). Enligt första stycket i de aktuella paragraferna ska en elev placeras vid den av kommunens skolenheter där elevens vårdnadshavare önskar att eleven ska gå. Om den önskade placeringen skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts, ska dock kommunen placera eleven vid en annan skolenhet. Detta är ett uttryck för den så kallade närhetsprincipen.

Utöver det får kommunen endast frånga vårdnadshavares önskemål om den önskade placeringen skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen eller om det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero.

Om det är fler sökande till en skolenhet än vad det finns platser ska kommunen göra ett urval. Högsta förvaltningsdomstolen har fastslagit att ett sådant urval ska ske på ett objektivt, sakligt och icke-diskriminerande sätt och med hänsyn tagen till vad som sammantaget är bäst för samtliga inblandade elever.

Bakgrund urvalskriterier

Grundskolenämndens regler för skolplacering omfattar placering i förskoleklass, grundskola och anpassad grundskola. Grundskoleförvaltningen gör årligen en aktualitetsprövning av regelverket.

I regelverket framgår antagningsregler som gäller vid skolplaceringar. I antagningsreglerna finner man beslutade urvalskriterier, som skiljer sig åt för de olika skolformerna. Nedan specificeras respektive skolforms beslutade urvalskriterier:

Urvalskriterier för förskoleklass och grundskola

1. Eleven har äldre syskon på aktuell skolenhet i årskurs F-6 (syskonförtur)
2. Relativ närhet
3. Absolut närhet
4. När två elever har samma relativa och absoluta närhet till en skolenhet ska det lottas mellan dessa elever

Urvalskriterier för anpassad grundskola

1. Elevens behov av fysisk tillgänglighetsanpassning
2. Eleven har ett syskon på aktuell skolenhet (syskonförtur)
3. Absolut närhet
4. När två elever har samma absoluta närhet till en skolenhet ska det lottas mellan dessa elever.

Utöver elevens behov av fysisk tillgänglighetsanpassning, som är första urvalskriterium för anpassad grundskola, så skiljer sig urvalskriterierna som behandlar geografisk närhet.

Relativ närhet och absolut närhet är två olika kriterier. Absolut närhet används som mätmetod vid urval för anpassad grundskola och relativ närhet går före absolut närhet som mätmetod vid urval för förskoleklass och grundskola. Båda mätmetoderna syftar till att urskilja vilken elev som har störst rätt till platsen utifrån ett geografiskt perspektiv. Kort beskrivet handlar relativ närhet om att avstånd mäts till aktuell skola med jämförelse mot en alternativ skola och vid absolut närhet mäts endast avstånd till aktuell skola.

Grundskolenämnden beslutade i oktober 2020 (Dnr N609-4079/20) att i första hand relativ närhet ska appliceras vid mätningar i förskoleklass och grundskola då det ger ett mer ändamålsenligt utfall för alla elever. Inför revideringen från absolut till relativ närhet konstaterades, efter simuleringar, att relativ närhet kan bidra till högre geografisk sammanhållning. I praktiken innebär det att eleverna som antas vid en skola i högre utsträckning kommer från samma områden.

Det konstaterades att det ur ett elevperspektiv finns både positiva och negativa aspekter av relativ närhet. För den enskilde eleven är det svårare att förutse relativ närhet eftersom detta mäts i förhållande till andra elever och skolenheter. Utifrån perspektivet om vad som blir bra för alla elever bedömde förvaltningen att relativ närhet har positiva effekter för att enskilda elever inte ska få orimligt lång skolväg. Simuleringar utifrån relativ närhet visade att elever i genomsnitt får mer lika avstånd. Det beslutades att relativ närhet skulle vara gällande för skolformerna förskoleklass och grundskola, som vid tidpunkten var avgränsade från processen för placeringar i anpassad grundskola.

Förslag till förändring i urvalskriterier för anpassad grundskola

Inför förslag om tillägg av relativ närhet för anpassad grundskola har förvaltningen simulerat elevunderlaget för årets ”önska skola” för att se hur utfallet blivit om relativ närhet använts före absolut närhet vid urval för anpassad grundskola. Simuleringarna visar att skillnaden blir marginell i utfallet. Eftersom antalet elever och skolenheter skiljer sig mellan förskoleklass/grundskola och anpassad grundskola blir effekten av geografisk sammanhållningen inte densamma vid simuleringar för anpassad grundskola. I takt med att det skapas fler platser för anpassad grundskola ser dock förvaltningen att effekten kan väntas öka på sikt. Simuleringarna visar att utfallet för elevernas avstånd är relativt jämnt mellan de olika mätmetoderna. Däremot är det något lägre antal extremvärden, det vill säga elever vars avstånd blir extra långa, när mätningen gjorts med relativ närhet. Det tyder på att det blir något jämnare avstånd med detta kriterium.

För att få en likvärdig hantering kring skolplaceringar föreslås en ändring av anpassad grundskolas urvalskriterier. Mot bakgrund av att nämnden 2020 beslutade att införa relativ närhet vid urval för förskoleklass och grundskola samt utfallet av simuleringar som gjorts, finner förvaltningen behov av att revidera urvalskriterierna för anpassad grundskola. Detta enligt samma princip som för övriga skolformer så att det blir en mer likvärdig hantering för alla elever.

Nytt förslag på urvalskriterier för anpassad grundskola är:

1. Elevens behov av fysisk tillgänglighetsanpassning
2. Eleven har ett syskon på aktuell skolenhet (syskonförtur)
3. Relativ närhet

4. Absolut närhet
5. När två elever har samma relativa och absoluta närhet till en skolenhet ska det lottas mellan dessa elever.

Bakgrund skolbytesperioder

När förvaltningen för ca fem år sedan införde skolbytesperioder konstaterades att eleverna har större chans att få önskemål tillgodosett när förvaltningen, i en samlad bedömning, kan se över alla lediga platser i förhållande till elever som önskar byta. Skolbytena får därmed mer effekt när skarpa byten görs, där elever också lämnar en plats som eventuellt en annan elev önskar. Vid införandet beslutades att öppna två skolbytesperioder, i april och oktober med början vid läsårsstart i augusti eller terminsstart i januari. Skolbytena har avsett elever i alla skolformer som går på en kommunal skola i Göteborg och vill byta till annan kommunal skola.

Elever som flyttar och därmed behöver få en ny skola utifrån att avståndet blir för långt kan ansöka löpande under året. Elever som går på fristående skolor samt elever som byter skolform och därmed behöver byta skolenhet för att fortsätta sin skolgång har också kunnat söka plats på en kommunal skola löpande under året.

Förslag till förändring av skolbytesperioder

Förvaltningen ser ett behov av att samordna processerna för skolbyten mellan kommunala skolor respektive från en fristående till en kommunal skola. I samband med detta ser förvaltningen ett behov av att utöka antalet skolbytesperioder per år från två till fyra.

Idag är elever på kommunala skolor hänvisade till två skolbytesperioder per år medan elever på fristående skolor kan söka ett obegränsat antal gånger under året. En konsekvens av att elever från fristående skolor kan söka löpande under året blir att förvaltningen inte kan göra en samlad bedömning. Detta leder till att en lägre andel av eleverna får önskemål tillgodosett.

Statistik från 2021-2024 visar att förvaltningen hanterar i snitt 679 löpande ansökningar från elever på fristående skolor per år, i genomsnitt 13 per vecka¹. Det avser elever som går på en fristående grundskola men som önskar börja i kommunal skola. Inte sällan resulterar ansökan i ett avslag då lediga platser inte finns, speciellt inte om det är skolor med högt söktryck. En del vårdnadshavare skickar in ansökningar med önskemål om specifik skola varje vecka eller månad.

Även om förvaltningen ser en minskning av antalet ansökningar hanteras en stor mängd löpande där en samlad bedömning inte är möjlig. Det gäller även elever som byter skolform under pågående läsår och som behöver byta skolenhet för att fortsätta sin skolgång. En samlad bedömning är även här svårhanterlig när ansökningar görs löpande. Om elever från fristående skolor samt elever som byter skolform i stället kan önska kommunal skola i samband med reglerade skolbytesperioder kan förvaltningen samlat se över all kapacitet och lediga platser. Skarpa byten kan göras där platserna som lämnas av elever från kommunala skolor kan nyttjas till andra sökande enligt beslutade urvalskriterier.

¹ Uppgifterna avser ett snitt på det totala antalet inkomna ansökningar under nämnda år. Antalet unika elever är lägre.

En anledning till att förvaltningen finner behov av att samordna skolbyten för elever på kommunala och fristående skolor är att uppnå större likvärdighet. De båda elevgrupperna ska hanteras likvärdigt med lika villkor att få sina ansökningar prövade i en sammantagen bedömning. Att elevgrupperna i dagsläget ansöker vid olika tillfällen sätter likvärdigheten åt sidan.

Hemkommunen har ett ansvar att se till att alla skolpliktiga barn som inte går i dess förskoleklass, grundskola eller anpassad grundskola på något annat sätt får föreskriven utbildning. Det betyder att elever som av någon anledning inte går kvar på sin fristående skola och därmed saknar skolplacering ska placeras på en kommunal skola snarast och inte invänta skolbytesperiod. Dessa elever ska fortsatt kunna söka en kommunal skola löpande under året.

Skolbytesperioder syftar bland annat till att uppnå att fler ska få sitt önskemål tillgodosett. Historiskt sett har skolor i de centrala delarna av staden högre söktryck från elever som inte bor i dess närhet än skolor längre ut från staden. Likaså har skolor i socioekonomiskt utsatta områden högre elevomsättning än andra skolor. Förvaltningen har övervägt huruvida fler skolbytesperioder eventuellt ökar elevomsättningen på skolor som redan har hög elevomsättning. Det kan konstateras att skolor som är mindre populära har högre elevomsättning, däremot ser inte förvaltningen att en sådan variation skulle öka på grund av fler skolbytesperioder. Skolbyten som ändå sker, till kommunala eller fristående skolor, kan bli mer samlade under fasta perioder och därmed mer förutsägbara för elever, vårdnadshavare och skolor. Förvaltningen kan få bättre kontinuitet vid fasta skolbyten.

Med detta i beaktande ser förvaltningen att en lösning för en mer likvärdig hantering för elever i fristående och kommunala skolor är att öka antalet skolbytesperioder från två till fyra per år och hänvisa även elever på fristående skolor till dessa. Då kan alla elever söka på lika villkor under fasta perioder där tiden emellan inte blir för lång. Förvaltningen ges möjlighet att samlat ta in alla önskemål att jämföra mot ledig kapacitet med placering utifrån beslutade urvalskriterier.

Det ses också som en förbättring om eleverna genomför byten till nya skolor vid fasta tidpunkter i stället för löpande under läsåret. Skolan kan få en bättre framförhållning och planera för mottagande av nya elever likväl som att lämna över elever till annan skola. Förvaltningen bedömer att utgångspunkten i vårdnadshavares och elevers önskemål om skolplacering och den ökade likvärdigheten mellan olika elevgrupper motiverar förändringen.

Perioderna för skolbyten föreslås inträffa två gånger per termin enligt nedan:

- September med placeringsstart vecka 45
- November med placeringsstart vid terminsstart i januari
- Februari med placeringsstart efter påsklov
- April med placeringsstart vid läsårsstart i augusti

Förvaltningens bedömning

Förvaltningens sammantagna bedömning är att föreslagna urvalskriterier för anpassad grundskola är objektiva, sakliga och icke-diskriminerande. Det följer också samma princip som för förskoleklass och grundskola.

Vidare bedömer förvaltningen att mer likvärdighet kan uppnås genom att utöka antalet skolbytesperioder under året där även elever från fristående skolenheter bjuds in för att byta till kommunal skola.

Protokollsutdrag skickas till

Grundskoleförvaltningens ledningsgrupp

Maria Andersson

Förvaltningsdirektör

Helena Sjöberg

Avdelningschef planering och utveckling